

کاربرد کتابسنجی در منابع ردیف اول علوم دامپزشکی *

نوشته : و.هاوستن

ترجمه : علیرضا فیضی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی

مرکز تحقیقات حفاظت خاک و آبخیزداری کشور

کلیدواژه ها: کتابسنجی / منابع ردیف اول / کتابخانه تخصصی / علوم تخصصی / علوم دامپزشکی / مجلات هسته / تحلیل استنادی

چکیده: این بررسی به منظور تعیین رشد سالانه منابع ردیف اول علوم دامپزشکی، تعیین مجلات هسته، مشخص کردن نیمه عمر و کاربردی کتابسنجی برای کتابداران کتابخانه های علوم دامپزشکی انجام شد. کاربرد تحلیل استنادی با استفاده از نشریه Journal Citation Report منجر به فهرستی از ۱۵ مجله هسته شد. از این فهرست می توان به عنوان مبنای یک طرح آگاهی رسانی جاری استفاده نموده. قانون پراکندگی برادفورد در منابع ردیف اول علوم دامپزشکی نیز همانند سایر علوم مصداق دارد. اگر منابع ردیف اول هر ۱۵ تا ۲۰ سال دو برابر شود، آنگاه هر ۷ تا ۸ سال نیمی از آنها کهنه می شود. نیمه عمر منابع علوم دامپزشکی ۷/۵ سال است. اکثر متخصصین این رشته استفاده از سیستم اطلاعاتی بازیابی مبتنی بر ردیابی منابع مقالات مجلات را ترجیح می دهند.

مطالب زیادی درباره انفجار منابع (اطلاعات) در مجلات علمی نوشته شده است. این انفجار اطلاعات در علوم دامپزشکی نیز وجود دارد و جای شگفتی نیست اگر بگوییم که از هر ۸ دانشمند، ۷ نفر آن ها امروزه در قید حیات هستند. امروزه حجم انبوه مجلات موجود در حرفه دامپزشکی، نوعی گزینش در تهیه مجلات را ایجاد می کند و چنانچه اینگزینش کمی باشد، بر یک نگرش کیفی ترجیح داده می شود. کتابسنجی مجلات ارائه می کند و از آن باید بهره کامل گرفت. کتابسنجی گرچه یک واژه مقبول در علوم اطلاع رسانی و کتابداری است اما ضرورت "کمی کردن" را برای اینکه علوم اطلاع رسانی به جرگه علم پذیرفته شود را اجتناب ناپذیر می سازد؛ اندازه گیری حدود و ثغور یک اتفاق، به اندازه توضیح وقوع یا عدم وقوع آن اتفاق مهم است. جنبه های زیادی از منابع (یامجلات) ردیف اول علم دامپزشکی مورد بررسی قرار گرفته اند که از جمله عبارت اند از:

۱- رشد مقالات مجلات در طول سالهای مختلف؛

۲- استفاده از تحلیل استنادی در تعیین مجلات "هسته" در علوم دامپزشکی؛

۳- مدت زمان لازم برای کهنه شدن این متون، یعنی "نیمه عمر" مقالات مجلات؛

۴- مفاهیم ضمنی کتابسنجی برای کتابداران کتابخانه های دامپزشکی.

بعلاوه برای بررسی اینکه آیا یک رویکرد کمی در تعیین مجلات هسته علم دامپزشکی وجود دارد که با نظرات استفاده کنندگان همخوانی داشته باشد، از پژوهشگران فعال در این حوزه خواسته شد پرسشنامه ای

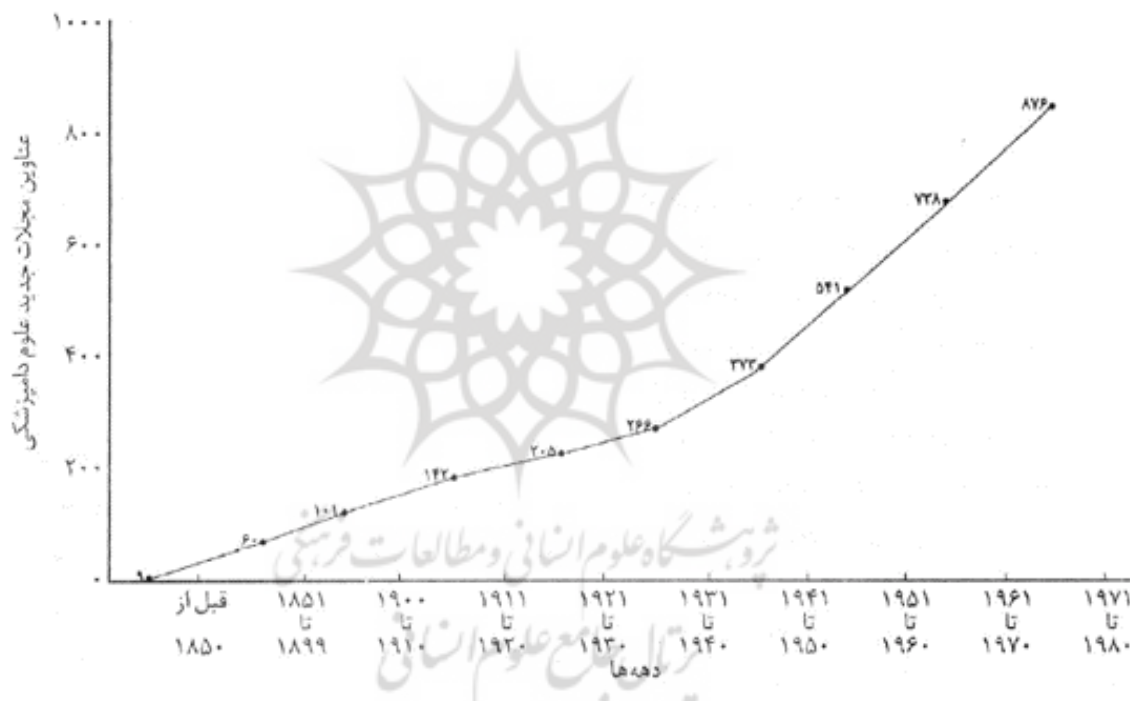
* * - W.Houston . The Application of Bibliometrics to Veterinary Science Primary Literature . Quarterly Bulletin of IAALD. XXVIII, 1, 1983 p. 6-13

را تکمیل کنند. هدف از این بررسی این بود که دقیقاً مشخص کند که از نظر رشد جاری متون دامپزشکی، چه اتفاقی خواهد افتاد، مجلات هسته را تعیین کند، و از این مجلات پایه به عنوان اساس برنامه آگاهی رسانی جاری استفاده کند. این مطالعه تنوع نشریه Journal Citation Reports را به عنوان ابزار کتابسنجی از دیدگاه روش شناسی محض نشان می دهد.

رشد متون ردیف اول در علوم دامپزشکی

«دوسولاپرایس» می گوید که هر ۱۵ سال یک بار متون منتشر شده در کل علوم دو برابر می شود (۱) امکان دارد این افزایش صرفاً به تخصصی شدن هر چه بیشتر علوم منجر شود (۲) نتیجه این امر، افزایش تعداد دانشمندان و سریع شدن میزان این رشد از رشد معمول جمعیت است. این رشد تصاعدی، نظراً باعث دانشمند شدن تمام مردم جهان خواهد شد! پس این رشد را باید در مرحله ای محدود کرد. نتایج چنین رشد فزاینده ای در متون علمی نگران کننده می نماید (همان وضعیتی که درباره اطلاعات نیز صادق است): مجموعه منابع ردیف اول کتابخانه ها در هر ۱۵ سال دو برابر می شود. در واقع امر، به نظر می رسد که برای تمام علوم این منحنی پیچیده به مرحله ای رسیده که باید محدود شود. دلایل اقتصادی-اجتماعی این رشد از «راهنمای بین المللی نشریات ادواری اولریخ» اقتباس شده است. در متون علمی دامپزشکی چه پیش خواهد آمد؟ آیا گرایش آنها نیز مانند سایر علوم است؟ برای ارزیابی این موضوع، یک مجموعه از مجلات که توسط «اداره مشترک المنافع بهداشت دام» در نشریه Veterinary Bulletin (۳) اسکن می شود و هم مجلات هسته و هم غیر هسته (یا جنبی) را شامل می شود و هم عنوان مجلات کاملاً مرتبط با علوم دامپزشکی در نظر گرفته شد. بر طبق نشریه Veterinary Bulletin، تعداد کل مجلاتی که برای تهیه نمایه عنوان ها و چکیده ها (اصطلاحاً منابع ردیف دوم) اسکن می شدند، ۱۳۲۰ عنوان بود. اولین سال انتشار این مجلات عمدتاً از راهنمای اولریخ (۴) به دست آمده. از ۱۳۲۰ مجله مذکور، تنها مشخصات ۷۸۰ مجله (تقریباً ۶۰ درصد) در اولریخ وجود داشت. با استفاده از سایر منابع، اولین سال انتشار ۸۷۶ عنوان مجله دیگر به دست آمد. از این ۸۷۶ عنوان تنها ۵۰ تا آنها قبل از سال ۱۹۲۰، ۲۶۶ عنوان قبل از ۱۹۴۰، و ۵۴۱ عنوان قبل از ۱۹۶۰ به چاپ می رسید. ۳۳۵ عنوان از آنها مربوط به بعد از سال ۱۹۶۰ بوده اند. در عوض، انتشار ۲۳ درصد مجلات بین سال های ۱۸۱۲ (اولین سال ثبت شده) و ۱۹۲۰، ۷ درصد بین ۱۹۳۰ و ۱۹۴۰، ۱۲ درصد بین ۱۹۴۰ و ۱۹۵۰، ۱۹ درصد بین ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، ۲۳ درصد بین ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، و ۱۶ درصد آن ها بین ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ بوده است. بنابراین با جمع آنها، در صد موجودی برای این دوره ها به ترتیب ۲۳، ۳۰، ۴۲، ۶۱، ۸۴، و ۱۰۰ درصد به دست آمد. به عبارت دیگر، تقریباً نیمی از متون ردیف اول علوم دامپزشکی به قبل از سال ۱۹۵۰ مربوط می شود، در حالی که تقریباً ۸۵ درصد آن ها قبل از ۱۹۷۰ وجود داشته اند؛ یعنی تنها در حدود ۱۰ سال گذشته به ظهور رسیده اند. همچنین، از آنجا که ظاهراً ۲۳ درصد متون در سال های بین ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ منتشر شده اند، این دوره می تواند دوره حداکثر رشد در بین دهه های مذکور باشد. به نظر می رسد کاهشی در ظهور عناوین مجلات جدید در سال های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ وجود داشته. البته از ۱۳۸ عنوان مجله ای که در این دهه منتشر شده، تنها عنوان (۳۱ درصد) بین سال های ۱۸۱۲ و ۱۹۸۰ منتشر شده اند. خود این ۱۳۸ عنوان مجله، صرفاً

۱۶ درصد از ۴۳ ۸۷۶ مجله محسوب می شوند. این نتایج در جدول شماره ۱ خلاصه شده و رشد تجمعی مجلات از سال ۱۸۱۲ تا ۱۹۸۰ در نمودار شماره ۱ نشان داده شده است. خلاصه، به نظر می رسد که رشد متون ردیف اول علوم دامپزشکی تا دهه ۱۹۴۰ خیلی کند بوده؛ در حالی که رشد سریع از همین سال تا دهه ۱۹۶۰ به نهایت خود رسیده، و بعد از آن کاهش یافته است. پیش از سال های ۱۹۰۰ تنها حدود ۶۰ مجله مرتبط با این حوزه منتشر می شده و بعید به نظر می سد که این مجلات علوم دامپزشکی را هدف خاص خود شمرده باشند. بعد از یک افزایش اندک، شاهد یک دوره رشد تصاعدی بیت دهه ۱۹۳۰ و ۱۹۵۰ هستیم و به دنبال آن یک رشد طولی ملاحظه می شود که تا دهه ۱۹۷۰ ادامه داشته؛ در این سال یک مرحله محدود کننده (یا دست کم نشانه هایی از چنین دوره ای) به وقوع می پیوندد بعد از جنگ جهانی دوم، رشد تکاملی و منظم شیوه های کشاورزی در وجه می توانسته دلیل انفجار اطلاعات در متون ردیف اول دامپزشکی در این زمان به شماررود.

نمودار شماره ۱ - رشد تجمعی عناوین مجلات جدید علوم دامپزشکی مربوط به قبل از ۱۸۵۰ تا ۱۹۸۰

جدول شماره ۱- ظهور عناوین جدید مجلات علوم دامپزشکی مربوط به قبل از ۱۹۳۰ تا ۱۹۸۰

دهه	مجلات جدید	درصد	فراوانی تجمعی	درصد فراوانی تجمعی
قبل از ۹۳۰ (از ۱۸۱۲)	۲۰۵	٪۲۳	۲۰۵	٪۲۳
۱۹۴۱-۱۹۴۰	۶۱	٪۷	۲۶۶	٪۳۰
۱۹۵۱-۱۹۵۰	۱۰۷	٪۱۲	۳۷۳	٪۴۲
۱۹۵۱-۱۹۶۰	۱۶۸	٪۱۹	۵۴۱	٪۶۱
۱۹۶۱-۱۹۷۰	۱۹۷	٪۲۳	۷۳۸	٪۸۴
۱۹۷۱-۱۹۸۰	۱۳۸	٪۱۶	۸۷۶	٪۱۰۰

تحلیل استنادی به منظور تعیین مجلات هسته در علوم دامپزشکی

طبق قانون پراکندگی برادفورد (۵) تقریباً در هر حوزه علمی، تعداد کمی از مجلات در صد زیادی از مقالات را منتشر می کنند. بدین وسیله می توان مجلات هسته رشته های علمی را تعیین کرد. استنادهای انجام شده به یک مجله خاص، از یک نظر نشانه آن است که مقاله مندرج در مجله مورد استناد تا حدی (که تنها نویسنده مقاله استناد کننده از آن آگاه است) با مقاله مندرج در مجله استناد کننده در ارتباط است. تعداد استناد به مجلات خاص را می توان شاخصی برای اهمیت مجلات یک حوزه به شمار آورد و بدین وسیله فهرست مجلات هسته، یعنی مرتبط ترین مجلات یک حوزه را مشخص کرد. بنابراین استفاده از تحلیل استنادی نگرش ذهنی تری (بر مبنای اعداد) در تعیین خط مشی های تهیه مجلات برای کتابخانه های اختصاصی به دست می دهد. استفاده از Journal Citation Reports (۶) برای سال های ۱۹۷۵-۱۹۷۹ نشان داد که قانون پراکندگی برادفورد در متون علوم دامپزشکی نیز مصداق دارد. تعدادی از این "مناطق پراکندگی" را می توان مشخص کرد. به مجلاتی که بیش از همه در مجله خاصی به آنها استناد می شود، مجلات هسته آن رشته خاص گفته می شود. در این رابطه، مجلات هسته علوم دامپزشکی در جدول شماره ۲ فهرست شده اند.

جدول شماره ۲- مجلات هسته در علوم دامپزشکی با استفاده از تحلیل استنادی

American Journal of Veterinary Research
 Australian Veterinary Journal
 Avian Diseases
 British Veterinary Journal
 Cornell Veterinarian
 Journal of the American Veterinary Medical
 Association
 Journal of Animal Science
 Journal of Comparative Pathology
 Journal of Dairy Science
 Journal of Parasitology
 Journal of Reproduction and Fertility
 Journal of Small Animal Practice
 New Zealand Veterinary Journal
 Research in Veterinary Science
 Veterinary Record

کهنگی متون ردیف اول علوم دامپزشکی

منابع موجود در کتابخانه های علوم دامپزشکی مانند منابع همه کتابخانه ها کهنه می شوند. (۷) این کهنگی قابل اندازه گیری است و امکان دارد بتوان از آن به عنوان کاهش مختصر در طول زمان استفاده از اطلاعات (۱) نام برد. همانگونه که استناد به مقاله خاص باعث صرفه جویی در وقت می شود، این کهنگی بدان معنی است که مرتبط بودن مقاله به آن زمینه رو به ضعف می رود. از طرف دیگر، در حالی که بررسی یک یا چند مقاله، نشانه کوچکی از درجه کهنگی در یک حوزه، تصویر روشن تری به دست می دهد. بررسی بیش تر مجلات غیر هسته، نشانه باز هم بهتری از وقوع کهنگی در آنها به شمار می رود. برای اندازه گیری درجه کهنگی در اصطلاح "نیمه عمر" استفاده می شود. یعنی تعداد سال های انتشار مجله از گذشته تا سال جاری، مقالاتی که در آن شمارش شده اند، برای ۵۰ درصد استناد شده است که براساس چاپ آنها در یک مجله در یک سال فرضی ارائه شده است.

از سال ۱۹۷۹ نشریه Journal Citation Reports با استفاده از بسته نرم افزاری "نیمه عمر" (۲)، نیمه عمر ۴۱ مجله دامپزشکی را به دست آورد. این مجلات شامل ۱۵ مجله هسته (تعیین شده از راه تحلیل استنادی) که در جدول شماره ۲ آمده، و بیش از ۲۶ مجله دیگر بود که در ضمن تحلیل، مشخص شد که مجلات غیر هسته هستند. متوسط نیمه عمر تمام ۴۱ مجله ۶/۷۷۵ سال بود. گرچه اختلاف دامنه خیلی وسیع (از ۲/۹ تا ۱۰ سال) بود حد متوسط نیمه عمر ۱۵ مجله هسته، ۷/۵ سال، باز هم با یک دامنه هسته احتمالاً بین ۷ تا ۸ ل است. مقایسه دامپزشکی با سایر علوم در جدول شماره ۳ آمده است. در این جدول مشاهده می شود که دامپزشکی از لحاظ نیمه عمر بین فیزیولوژی و شیمی قرار گرفته است. از آنجا که دامپزشکی از لحاظ نیمه عمر بین علم کاربردی است و با هر دو رشته سرو کار دارد به همین دلیل به نظر می رسد با آنها هم ارزش باشد.

بنابراین ، چنانچه متون ردیف اول دامپزشکی هر ۲۰ سال دو برابر بشود ، نتیجه می گیریم که هر ۷-۸ سال [اطلاعات] نیمی از آنها قدیمی خواهند شد .

جدول شماره ۳ - نیمه عمر بعضی از رشته ها در مقایسه با علوم پزشکی (۸)

نیمه عمر (سال)	موضوع
۳/۹	مهندسی فلزات
۴/۶	فیزیک
۴/۸	مهندسی شیمی
۵/۲	مهندسی مکانیک
۷/۲	فیزیولوژی
۷/۵	دامپزشکی
۸/۱	شیمی
۱۰/۰	گیاهشناسی
۱۰/۵	ریاضیات
۱۱/۸	زمین شناسی

عادات بازیابی اطلاعات در دانشمندان علوم دامپزشکی

پرسشنامه هایی توسط کارمندان بین دست اندرکاران پژوهش دانشگاهی در یک کتابخانه آموزشی دامپزشکی توزیع شد . انتخاب پاسخ دهندگان توسط کارمندان انجام می شد . ۶۶ درصد از این عده به پرسشنامه جواب دادند . از ۳۳ پاسخ دهنده ، ۲۲ نفر زیر ۴۰ سال و ۱۱ نفر بالای ۴۰ سال سن داشتند . با این که در پرسشنامه ها چیزی که بتوان از روی آن متوجه چنین مطلبی شد وجود نداشت ، با این حال شاید پاسخ دهندگان جوان بیشتر «در دسترس» بودند . پاسخ دهندگان اکثراً «مربی (۱۳ نفر) ، سپس مربی ارشد (۹ نفر) ، دستیار پژوهش (۳ نفر) ، همکار پژوهش (۲ نفر) دانشجوی دکتری (۲ نفر) ، یک دانشیار ، یک نفر دستیار فوق دکترا ، یک دستیار آزمایشگاه و یک دستیار ارشد تحقیقات همکار پژوهش (۲ نفر) دانشجوی دکتری (۲ نفر) ، یک دانشیار ، یک نفر دستیار فوق دکترا ، یک دستیار آزمایشگاه و یک دستیار ارشد تحقیقات بودند (پاسخ دهندگان وضعیت خود را مشخص کرده بودند) . وقتی از آن ها سوال شد که «ترجیح می دهید مقالات شما در کدام مجله منتشر شود ؟ لطفاً نام ببرید» نام ۸۴ مجله مختلف ذکر شد . به هر حال ، تقریباً ۵۰ درصد ترجیح می دادند که مقالاتشان در *Veterinary Research in Veterinary Record* چاپ شود و حدود ۳۳ درصد را ترجیح دادند . از میان ۸۴ مجله مذکور ، ۵۶ عنوان تنها یک بار ذکر شد که نشان دهنده دامنه وسیعی از اولویت است . تقریباً ۶۰ درصد پاسخ دهندگان یک مجله را بیش تر از بقیه مجلات می خواندند ، که منظور آن ها نشریه *Veterinary*

Recotd بود. از ۳۳ پاسخ دهنده، ۲ نفر ادعا می کردند که ۱ تا ۵ مجله را مرتباً مرور می کنند، ۷ نفر مدعی مرور ۶ تا ۱۰ مجله، ۱۱ نفر مدعی مرور ۱۱ تا ۲۰ مجله بودند و ۱۳ پاسخ دهنده اظهار داشتند که بطور مرتب ۲۱ تا ۳۰ مجله را مرور می کنند. بیش از ۵۰ درصد شخصاً مجلات را مشترک بودند و از این نظر، نام ۱۵ مجله مختلف ذکر شد که فقط ۳ عنوان از آن ها را کتابخانه مورد بررسی در مجموعه خود منداشت. ۶ پاسخ دهنده (۱۸ درصد) شخصاً نشریه Veterinary Record را مشترک بودند. متداول ترین شیوه [در روش های مختلف بازیابی اطلاعات]، ردیابی از ارجاعات مجله، و سپس ردیابی ارجاعات یک نقد یا یک کتاب، استفاده از مجله چکیده نامه، بهره گیری از سیستم رایانه ای بازیابی اطلاعات بود. از ۱۵ مجله ای که با تحلیل استنادی به عنوان مجله هسته تعیین شد، تنها ۲ مجله بود که در هیچیک از پاسخ ها نامی از آن ها به میان نیامد.

مفاهیم ضمنی تحلیل استنادی از نظر کتابدار کتابخانه دامپزشکی

استفاده از رویکرد کمی به خط مشی مجموعه سازی کتابخانه با توجه به مجلات، به رویکرد موضوعی ترجیح دارد؛ گرچه به نظر می رسد نتایج رویکرد دوم (همانطور که در پرسشنامه بود) با نتایجی که از طریق تحلیل مفصل کتابسنجی (به انضمام تحلیل استنادی) به دست می آید، یکی باشد. در حالی که در برخی مراحل از رویکرد کتابسنجی، به نظر می رسد نتیجه نهایی دور از ذهن باشد، حد نهایت این است که از شیوه قدیمی رایج در کتابخانه که به موجب آن، مجلات مختلف سال ها بدون استفاده در قفسه ها نگهداری می شد و در عین حال اشتراک آن ها همچنان ادامه می یافت اجتناب شود. ظاهراً کتابخانه ها در حال رشدند، چرا که مجلات زیادی در آنها یافت می شود. ولی آیا این مجلات نیازهای زیادی در آنها یافت می شود. ولی آیا این مجلات نیازهای واقعی را بر طرف می کنند؟ "گارفیلد" می گوید (۹): "بسیاری از کتابداران نمی توانند با این واقعیت که بعضی از فرضیات آن ها غلط است روبرو شوند. آن ها همچنان پول را دور می ریزند... با این امید که تصمیمات بد آن ها به نحوی بی اثر شود. بعد از پرداخت حق اشتراک ۱۰ سال یک مجله، چنین توجیه میکنند که سرانجام کسی در یازدهمین یا دوازدهمین سال از آن مجله استفاده خواهد کرد. مشکل بتوان براساس مراجعه دفعی استفاده کنندگان به مجلات گرد آمده از سال های قبل، دراز مدت را توجیه کرد؛ راحت تر این است که فقط کاری را که قبلاً آغاز شده ادامه دهند". بنابراین و حین کردن فهرست اشتراک مجلات کتابخانه ضروری است؛ نه تنها به منظور صرفه جویی در پول و هزینه های بی فایده، بلکه برای سرمایه گذاری مجدد در تهیه مجلات مناسب تر.

فهرست مجلات هسته را که به وسیله تحلیل استنادی به دست آمده، می توان به عنوان اساس خدمات آگاهی رسانی جاری به کار برد. فهرست مجلاتی که هنوز تحلیل نشده اند، نمی تواند دقیقاً منعکس کننده اهمیت آن ها باشد. حتی اگر این تغییرات براساس نظرات استفاده کنندگان کتابخانه اعمال شود، هنوز این احتمال وجود دارد که در رابطه با جوامع علمی وسیع تر، کتابخانه ها دچار انزوا شوند. یک نگرش کتابسنجی به ما این امکان را می دهد که مجموعه ای از نام مجلات پرتیراژ را به دست آوریم که براساس قانون اعداد انعطاف پذیر است. با کاهش سریع قیمت رایانه ها، پیچیدگی های ریاضی در تحلیل استنادی بسیار آسان تر می شود. در آینده، این امکان هست که با برنامه ریزی صحیح، و بر مبنای تحلیل استنادی

، روز آمد سازی فهرست های مجلات هسته ، همراه با تمامی مزایای روبه رشد خدمات آگاهی رسانی جاری ، به آسانی انجام شود .

بودند (پاسخ دهندگان وضعیت خود را مشخص کرده بودند) . وقتی از آن ها سوال شد که ((ترجیح می دهید مقالات شما در کدام مجله منتشر شود ؟ لطفاً نام ببرید)) نام ۸۴ مجله مختلف ذکر شد. به هر حال ، تقریباً ۵۰ درصد ترجیح می دادند که مقالاتشان در *Veterinary Research in Veterinary Record* چاپ شود و حدود ۳۳ درصد را ترجیح دادند . از میان ۸۴ مجله مذکور ، ۵۶ عنوان تنها یک بار ذکر شد که نشاندهنده دامنه وسیعی از اولویت است . تقریباً ۶۰ درصد پاسخ دهندگان یک مجله را بیش تر از بقیه مجلات می خواندند ، که منظور آن ها نشریه *Veterinary Record* بود . از ۳۳ پاسخ دهنده ، ۲ نفر ادعا می کردند که ۱ تا ۵ مجله را مرتباً مرور می کنند ، ۷ نفر مدعی مرور ۶ تا ۱۰ مجله ، ۱۱ نفر مدعی مرور ۱۱ تا ۲۰ مجله بودند و ۱۳ پاسخ دهنده اظهار داشتند که بطور مرتب ۲۱ تا ۳۰ مجله را مرور می کنند . بیش از ۵۰ درصد شخصاً مجلات را مشترک بودند و از این نظر ، نام ۱۵ مجله مختلف ذکر شد که فقط ۳ عنوان از آن ها را کتابخانه مورد بررسی در مجموعه خود منداشت . ۶ پاسخ دهنده (۱۸ درصد) شخصاً *Veterinary Record* را مشترک بودند .

متداول ترین شیوه [در روش های مختلف بازپایی اطلاعات] ، ردیابی از ارجاعات مجله ، و سپس ردیابی ارجاعات یک نقد یا یک کتاب ، استفاده از مجله چکیده نامه ، بهره گیری از سیستم رایانه ای یازپایی اطلاعات بود . از ۱۵ مجله ای که با تحلیل استنادی به عنوان مجله هسته تعیین شد ، تنها ۲ مجله بود که در هیچیک از پاسخ ها نامی از آن ها به میان نیامد .

مفاهیم ضمنی تحلیل استنادی از نظر کتابدار کتابخانه دامپزشکی

استفاده از رویکرد کمی به خط مشی مجموعه سازی کتابخانه با توجه به مجلات ، به رویکرد موضوعی ترجیح دارد؛ گرچه به نظر می رسد نتایج رویکرد دوم (همانطور که در پرسشنامه بود) با نتایجی که از طریق تحلیل مفصل کتابسنجی (به انضمام تحلیل استنادی) به دست می آید ، یکی باشد . در حالی که در برخی مراحل از رویکرد کتابسنجی ، به نظر می رسد نتیجه نهایی دور از ذهن باشد ، حد نهایت این است که از شیوه قدیمی رایج در کتابخانه که به موجب آن ، مجلات مختلف سال ها بدون استفاده در قفسه ها نگهداری می شد و در عین حال اشتراک آن ها همچنان ادامه می یافت اجتناب شود . ظاهراً کتابخانه ها در حال رشدند ، چرا که مجلات زیادی در آنها یافت می شود . ولی آیا این مجلات نیازهای زیادی در آنها یافت می شود . ولی آیا این مجلات نیازهای واقعی را بر طرف می کنند ؟ «گارفیلد» می گوید (۹): «بسیاری از کتابداران نمی توانند با این واقعیت که بعضی از فرضیات آن ها غلط است روبرو شوند . آن ها همچنان پول را دور می ریزند . . . با این امید که تصمیمات بد آن ها به نحوی بی اثر شود . بعد از پرداخت حق اشتراک ۱۰ سال یک مجله ، چنین توجیه میکنند که سرانجام کسی در یازدهمین یا دوازدهمین سال از آن مجله استفاده خواهد کرد . مشکل بتوان براساس مراجعه دفعی استفاده کنندگان به مجلات گرد آمده از سال های قبل ، دراز مدت را توجیه کرد ؛ راحت تر این است که فقط کاری را که قبلاً آغاز شده ادامه دهند» . بنابراین

وحین کردن فهرست اشتراک مجلات کتابخانه ضروری است؛ نه تنها به منظور صرفه جویی در پول و هزینه های بی فایده، بلکه برای سرمایه گذاری مجدد در تهیه مجلات مناسب تر. فهرست مجلات هسته را که به وسیله تحلیل استنادی به دست آمده، می توان به عنوان اساس خدمات آگاهی رسانی جاری به کار برد. فهرست مجلاتی که هنوز تحلیل نشده اند، نمی تواند دقیقاً منعکس کننده اهمیت آن ها باشد. حتی اگر این تغییرات براساس نظرات استفاده کنندگان کتابخانه اعمال شود، هنوز این احتمال وجود دارد که در رابطه با جوامع علمی وسیع تر، کتابخانه ها دچار انزوا شوند. یک نگرش کتابسنجی به ما این امکان را می دهد که مجموعه ای از نام مجلات پرتیراژ را به دست آوریم که براساس قانون اعداد انعطاف پذیر است. با کاهش سریع قیمت رایانه ها، پیچیدگی های ریاضی در تحلیل استنادی بسیار آسان تر می شود. در آینده، این امکان هست که با برنامه ریزی صحیح، و بر مبنای تحلیل استنادی، روز آمد سازی فهرست های مجلات هسته، همراه با تمامی مزایای روبه رشد خدمات آگاهی رسانی جاری، به آسانی انجام شود.

پی نوشت ها

۱-Half life package

۲- یعنی استفاده کننده هر سال نسبت به سال قبل، کم تر به آن مراجعه می کند. م

منابع

- ۱-De Solla Price, D.J.(۱۹۶۳) Little Science, Big Science. Columbia University Press, New York.
- ۲-Bar-Hillel, Y.(۱۹۶۳) Is information retrieval approaching a crisis? American Documentation ۱۴(۲): ۹۵-۹۸
- ۳-Commonwealth Agricultural Bureaux Serial publications regularly scanned by the Commonwealth Bureau of Animal Health in the preparation of Veterinary Bulletin and Index Veterinarius. Veterinary Bulletin ۵۰(۱):۱-۱۰
- ۴-Ulrich's International Periodicals Directory. ۱۹th Edition. R.R Bowker Co., New York (۱۹۸۰).
- ۵- Bradford, S.C.(۱۹۴۸). Documentation. Crosby Lockwood, London.
- ۶- Garfield, E.(۱۹۷۵). Journal Citation Reports: A Bibliometric Analysis of References Processed for the ۱۰۷۴ Science Citation Index Science Citation Index. Vol.۵. Institute of Scientific Information Philadelphia (۱۹۷۶).
- ۷- Avramescu, A. (۱۹۷۹). Actuality and obsolescence of scientific. Journal of the American Society for Information Science ۳۰(۵): ۲۹۶-۳۰۳.

۸- Burton, R.E. and Keppler, R.K.(۱۹۶۰). The Half-life of some scientific and technific and technical literatures American Documentation ۱۱(۱): ۱۸-۲۲.

۹-Garfield, E.(۱۹۷۵). No-Grpwh libraries and citation analysis; or pulling weeds with ISI's Journal Citation Reports. Current Contents No.۲۶.

